

Pradžia>Nagrinėjimas teisme>Civilinės bylos>Įrodymų rinkimas

Civilinės teisenos srityje nebaigtos procedūros ir procesai, pradėti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, bus tęsiami pagal ES teisę. Remiantis abipusiu susitarimu su Jungtine Karalyste, atitinkama su Jungtine Karalyste susijusi informacija E. teisingumo portale bus saugoma iki 2024 m. pabaigos.

Įrodymų rinkimas

Anglija ir Velsas

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Pagal Bendrąją prievolės įrodyti taisyklę civilinėje byloje faktinė aplinkybė besiremianti šalis turi ją įrodyti, kad, atsižvelgiant į tikimybių vertinimą, įtikintų teisėją (arba prisiekusiuosius) dėl nurodomos faktinės aplinkybės teisingumo. Prievolė taikoma abiem šalims, išskyrus atvejus, kai visiškai akivaizdu, kad ieškovas neįvykdė prievolės; šiuo atveju teisėjas turi teisę veikti toliau nesukeldamas nepatogumų kitai šaliai.

Praktiškai tai reiškia, kad teismas, atsižvelgdamas į tikimybių vertinimą, yra įsitikinęs, kad įvykis įvyko. Šią prievolę įrodyti papildo taisyklė, pagal kurią kuo rečiau pasitaiko faktinė aplinkybė, tuo griežtesnė prievolė įrodyti galioja, kaip išaiškino lordas Hofmanas byloje Vidaus reikalų valstybės sekretorius prieš Rehman[1].

[1] [2001] UKHL 47.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Pripažintų, akivaizdžių arba su byla nesusijusių faktų įrodinėti nereikia.

Teisės aktuose daromos įvairios prezumpcijos, kurias galima paneigti pateikiant priešingus įrodymus. Tai yra prezumpcijos dėl santuokinių vaikų, santuokos galiojimo, suaugusiųjų veiksnio ir dingusių be žinios asmenų paskelbimo mirusiais prezumpcija. Galioja nekaltumo prezumpcija, tačiau baudžiamojoje byloje paskelbtas nuosprendis yra priimtinas civilinėje byloje kaip šalies nusikaltimo padarymo faktą patvirtinantis įrodymas (ir tai reiškia, kad šaliai tenka prievolė įrodyti nekaltumą).

Galioja aplaidumo prezumpcija, jeigu ieškovas įrodo, kad nukentėjo nuo aplinkybių, kurias visiškai kontroliavo atsakovas, ir kad nelaimingas atsitikimas buvo būtent toks, kuris paprastai atsiranda dėl aplaidumo[1]. Panaši prielaida galioja tais atvejais, kai asmeniui buvo patikėtos prekės ir jis jas prarado arba sunaikino. Abiem atvejais atsakovas gali paneigti prezumpciją.

Viena sritis, kurioje prievolė įrodyti perkeliama priešingai šaliai, yra susijusi su diskriminavimo darbe teise. Pateikus *prima facie* argumentus dėl diskriminacijos, prievolė įrodyti perkeliama priešingai šaliai, kuri privalo įrodyti, kad diskriminacijos atvejo nebuvo. Šis reiškinys atsirado diskriminaciją reglamentuojančiuose Europos teisės aktuose, kurie dabar perkelti į 2010 m. Lygybės aktą.

Galiausiai tam tikrose civilinėse bylose, kurios paprastai būna susijusios su sveikatos ir saugos teisės aktais, gali būti nagrinėjamas atsakomybės be kaltės klausimas. Tai reiškia, kad, įvykus nelaimingam atsitikimui, iš esmės galioja darbdavio griežta pareiga rūpintis, taigi, atsakomybė tenka darbdaviui.

[1] [2001] UKHL 47.

[2] *Res ipsa Loquitor* doktrina arba „faktai kalba patys už save“.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Įrodinėjimo našta civilinėse bylose reiškia „tikimybių vertinimą“. Kitaip tariant, teismas nustato, kad faktinė aplinkybė yra įrodyta, jeigu įsitikina, kad didesnė tikimybė, jog faktinė aplinkybė įvyko, nei tikimybė, kad ji neįvyko. Kaip minėta, prievolė įrodyti taikoma lanksčiai: rimties kaltinimams įrodyti reikalaujama įtikinamesnių įrodymų, pvz., sukčiavimo tikimybės vertinimo, nes tokie kaltinimai paprastai laikomi labiau atspindinčiais tiesą.

Šis reikalavimas pakeičiamas dviem atvejais. Jeigu, nesant įtikinamo motyvo, yra ne mažiau svarbių konkuruojančių motyvų, teisėjas turi teisę prieiti prie išvados, kad motyvas nebuvo įrodytas[1]. Be to, teikiant prašymus priimti sprendimą supaprastinta tvarka[2] riba yra gana žema, todėl teismas sprendimą priima nenagrinėdamas visos pateiktos informacijos ir nerengdamas kryžminės apklausos.

[1] Šis reiškinys buvo išnagrinėtas byloje *Rhesa Shipping [1985] 1WLR*.

[2] Dažnai taikoma Technologijų ir statybų teisme siekiant įvykdyti arbitražo sprendimą dėl tam tikros pinigų sumos sumokėjimo.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Civilinėse bylose įrodymai[1] gaunami šalims atskleidžiant atitinkamus dokumentus ir gaunant liudytojų ir ekspertų parodymus. Įrodymai turi būti pateikti teisme.

Kiekvienu atveju taikomos skirtingos taisyklės.

Informacijos atskleidimas

Civilinės bylos šalys privalo atskleisti informaciją[2] apie kontroliuojamus arba turimus dokumentus tiek, kiek tai liepia teismas ir kad kitos šalys galėtų susipažinti su tais dokumentais. Teismas paprastai priima nutartį dėl „standartinio atskleidimo“; t. y. šalys turi atlikti pagrįstą dokumentų, kuriais patvirtinama arba paneigiama kurios nors šalies pozicija, paiešką ir paprastai jos šiuo klausimu neprivalo kreiptis į teismą. Dėl bet kurios kitos rūšies informacijos atskleidimo šalis privalo kreiptis į teismą prašydama suteikti leidimą. Teismas taip pat gali priimti nutartis dėl įrodymų ir turto apsaugos.

Liudytojų parodymai dėl faktinių aplinkybių

Šalims paprastai nereikia teismo leidimo, kad galėtų pateikti liudytojų parodymus savo argumentams pagrįsti. Tačiau šalis, pageidaujanti remtis liudytojo parodymais, turi įteikti liudytojo pasirašytą liudytojo pareiškimą, kuriame išdėstomi liudytojo parodymai, ir privalo pakviesti liudytoją duoti žodinius parodymus per teismo procesą. Jeigu šalis iki teismo posėdžio nepateikia liudytojo pareiškimo arba neįteikia liudytojui šaukimo į teismą, šalis negali iškviesti to liudytojo be teismo leidimo. Be to, teismas taip turi plačius įgaliojimus kontroliuoti leistinus įrodymus, pvz., nepriimti įrodymų, kurie priešingu atveju būtų leistini, ir apriboti galimybę atlikti liudytojų apklausą.

Šalis taip pat gali prašyti teismo nurodymo, kuriuo teismo paskirtam apklausos pareigūnui liudytojo parodymus leidžiama paimti[3] iki ieškinio nagrinėjimo pradžios, liudytojui prisiekus.

Teisėjo vaidmuo iš esmės yra įvertinti šalių pateiktus įrodymus ir teismas neprivalo imtis faktų nustatymo misijos.

Liudytojai ekspertai

Šalis negali remtis ekspertų įrodymais[4], išskyrus atvejus, kai teismas suteikia leidimą. Teismas gali kontroliuoti klausimus, dėl kurių ekspertai pateikia įrodymus, įrodymų pateikimo formą ir ekspertui mokėtinus mokesčius.

Jeigu konkrečiu klausimu eksperto įrodymus nori pateikti daugiau nei viena šalis, teismas gali nurodyti, kad įrodymus pateiktų vienas ekspertas, kuriam instrukcijas šalys pateikia drauge, o ne atskiri ekspertai, kuriems instrukcijas duoda kiekviena šalis. Teismas tokius nurodymus gali duoti savo iniciatyva be šalių sutikimo.

Teismas savo iniciatyva nereikalauja, kad šalys pateiktų ekspertų įrodymus. Tačiau teismas pats gali paskirti ekspertą „vertintoją“, kuris padėtų teismui išspręsti klausimą. Teismas gali nurodyti vertintojui parengti ataskaitą (kurios kopijos turi būti pateiktos šalims) ir dalyvauti nagrinėjant bylą teisme, kad vertintojas patartų teismui.

Pagal Civilinio proceso taisyklių (CPT) 35 straipsnį panašių sričių ekspertams leidžiama ekspertų įrodymus pateikti vienu metu. Paprastai šiomis aplinkybėmis bus atlikta šalių kryžminė apklausa ir teisėjas apibendrins poziciją, kuriai ekspertų bus prašoma pritarti.

[1] Žr. CPT 32 straipsnį.

[2] Žr. CPT 31 straipsnį.

[3] Žr. CPT 34 straipsnio 8 dalį.

[4] Žr. CPT 35 straipsnį.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Informacijos atskleidimas

Priėmus nutartį dėl informacijos atskleidimo, kiekviena šalis privalo įteikti kitoms šalims atitinkamų dokumentų, kuriuos jis turi ar turėjo arba kontroliuoja ar kontroliavo, sąrašą. Tuomet kitos šalys turi teisę susipažinti su dokumentais ir daryti dokumentų kopijas. Už fotokopijų darymą gali būti renkami mokesčiai.

Liudytojų parodymai dėl faktinių aplinkybių

Teismas įpareigoja šalį pateikti kiekvieno liudytojo, kurio parodymais šalis ketina remtis teismo posėdyje, pasirašytus liudytojo pareiškimus. Pareiškimą gali užrašyti liudytojas, tačiau dažnai jį parengia šalies, kurios vardu liudytojas duoda parodymus, advokatas. Pareškime turėtų būti pateikti išsamūs liudytojo parodymai, kurie, jei praktiškai įmanoma, surašomi liudytojo žodžiais.

Jeigu šaliai nurodyta pateikti liudytojo parodymus, tačiau ji negali gauti tokių parodymų, šalis gali prašyti teismo leidimo pateikti liudytojo parodymų santrauką, kurioje išdėstomi parodymai, kuriuos, kaip tikimasi, duos liudytojas, arba klausimai, kuriuos šalis ketina užduoti liudytojui.

Jeigu teismas nurodo, kad liudytojo parodymai turėtų būti paimami liudytojui prisiekus, liudytojas duoda parodymus žodžiu teismo paskirtam apklausos pareigūnui. Apklausa vykdoma taip, kaip ir teismo posėdyje, suteikiant visas galimybes atlikti kryžminę liudytojo apklausą ir parengiant parodymų stenogramą.

Liudytojai ekspertai

Jeigu teismas duoda leidimą ekspertų parodymams, šalys parengia ekspertui (-ams) instrukcijas. Jeigu paskiriamas bendras ekspertas, šalys ekspertui instrukcijas gali duoti atskirai, jeigu dėl jų negali sutarti. Ekspertas, kuris visų pirma pareigą turi teismui, o ne instrukcijas pateikiančiai šaliai ar šalims, parengia rašytinę ataskaitą. Tuomet šalis gali ekspertui, kurį instruktavo šalys drauge arba tik kita šalis, pateikti klausimus raštu. Jeigu paskirti atskiri ekspertai, teismas taip pat gali nurodyti, kad ekspertai turėtų surengti diskusijas, kad nustatytų klausimus, kuriais sutariama ir kuriais nuomonės išsiskiria. Liudytojai ekspertai turi teisę gauti už savo paslaugas užmokesť, kurį paprastai sumoka juos instruojanti šalis arba šalys.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Tais atvejais, kai šalys prašo priimti nutartis, kuriomis joms leidžiama gauti arba pateikti įrodymus, teismas privalo įsitikinti, ar tikėtina, jog atitinkami įrodymai yra susiję ir priimtini. Nagrinėdamas, kaip pasinaudoti savo įgaliojimais, teismas taip pat privalo stengtis teisingai nagrinėti bylas, o tai reiškia išlaidų taupymą ir sąžiningą, greitą ir proporcingą bylą nagrinėjimą atsižvelgiant į ieškinio svarbą, sudėtingumą ir vertę. Atsižvelgdamas į šiuos aspektus teismas gali atmesti prašymus arba savo iniciatyva priimti nutartis (pvz., užuot kiekvienai šaliai paskyręs atskirus ekspertus, reikalauti paskirti vieną bendrą ekspertą).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Faktinės aplinkybės galima įrodyti pateikiant įrodymus, remiantis prezumpcijomis ir darant įrodymais pagrįstas išvadas, taip pat teismui oficialiai konstatuojant faktines aplinkybes (žr. pirmiau). Įrodymų, kuriais galima remtis civiliniame procese, rūšys yra liudytojų parodymai, dokumentai ir daiktiniai įrodymai. Dokumentai, be kita ko, gali būti popieriniai dokumentai, kompiuteriniai įrašai, nuotraukos bei vaizdo ir garso įrašai. Tikrus įrodymus sudaro kiti teismui pateikti materialūs objektai, susiję su ginčijamais klausimais, pvz., produktai, kurie yra ginčo dėl intelektinės nuosavybės dalykas. Tai taip pat gali apimti teisėjo apsilankymą nelaimingo atsitikimo vietoje arba kurioje nors kitoje svarbioje vietoje siekiant ją apžiūrėti.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Iš esmės liudytojai parodymus dėl faktinių aplinkybių teismo posėdyje gali duoti žodžiu. Tačiau, kaip nurodyta pirmiau, reikalaujama, kad kiekviena šalis įteiktų kiekvieno liudytojo, kurio parodymais šalis ketina remtis, pareiškimą. Teismo posėdyje liudytojo prašoma patvirtinti savo pareiškimo teisingumą ir tikslumą, ir paskui tai laikoma liudytojo parodymais jį iškvietusios šalies naudai. Jeigu buvo įteikta tik liudytojo parodymų santrauka, liudytojas turi pateikti išsamesnius žodinius parodymus.

Liudytojai ekspertai savo parodymus duoda rašytinėse išvadose, jeigu teismas nenurodo kitaip. Eksperto išvadoje turi būti išdėstytos jo padarytos išvados, faktai ir prielaidos, kuriomis minėta išvada grindžiama, taip pat turi būti išdėstyta eksperto nurodymų esmė. Teismas sprendžia, ar ekspertui būtina dalyvauti nagrinėjant bylą teisme ir duoti žodinius parodymus. Teismo paskirtas vertintojas neprivalo duoti žodinių parodymų.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Teismas turi plačią diskreciją spręsti dėl bet kurio įrodymo svarbos arba patikimumo. Nėra taisyklės, draudžiančios pateikti ne teisme padarytą pareiškimą kaip tame pareiškime nurodytų faktinių aplinkybių įrodymą (nuogirdomis grindžiami įrodymai)[1], todėl šalis dokumente gali remtis tokio pareiškimo turiniu kaip įrodymais arba liudytojo parodymais dėl kito asmens padaryto pareiškimo. Tačiau, nuogirdomis grindžiami įrodymai dažnai turi mažesnę įrodomąją galią nei tiesioginiai parodymai, ypač jeigu patį teiginio autorių buvo galima iškviesti duoti parodymus.

Tam tikri dokumentai ir įrašai priimami kaip autentiški. Pavyzdžiui, įmonių ir valdžios institucijų įrašai priimami kaip autentiški įrodymai, jeigu juos kaip tokius patvirtina įmonės arba valdžios institucijos darbuotojas. Be to, galima pateikti spausdintines arba patvirtintas įvairių rūšių oficialių dokumentų (pvz., teisės aktų, poįstatyminių aktų, įsakymų, sutarčių ir teismo dokumentų) kopijas be jokių papildomų įrodymų.

[1] Žr. CPT 33 straipsnį ir prie jo pridedamus praktinius nurodymus.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Tam tikri sandoriai (pvz., testamentai ir žemės pardavimo sandoriai) turi būti sudaryti raštu, todėl norint įrodyti jų sudarymo faktą, reikia pateikti dokumentinius įrodymus.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Apskritai liudytojai, kurie turi veiksnumą duoti parodymus, gali būti priversti duoti parodymus. Šalis, pageidaujanti užsitikrinti liudytojo dalyvavimą nagrinėjant bylą teisme, parengia šaukimą liudytojui, kuriame reikalaujama, kad liudytojas atvyktų į posėdį duoti parodymų. Kai šaukimą parengia teismas ir tas šaukimas tinkamai įteikiamas, juo liudytojas įpareigojamas dalyvauti teismo posėdyje iki jo pabaigos.

Jeigu teismas priima įsakymą, kad reikia paimti rašytinius liudytojo parodymus, tačiau liudytojas neatvyksta arba atsisako atsakyti į teisėtai užduodamus klausimus, šalis, prašanti paimti rašytinius liudytojo parodymus, gali kreiptis dėl papildomos nutarties, kuria liudytojas būtų įpareigojamas atvykti arba atsakyti į klausimus.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Bendra taisyklė, kad kompetentingi liudytojai gali būti priversti liudyti, netaikoma Karalienei, užsienio valstybių suverenams ir jų namų ūkio nariams, užsienio diplomatinį atstovybių darbuotojams ir konsuliniais pareigūnams, tam tikrų tarptautinių organizacijų atstovams, teisėjams ir prisiekusiesiems dėl jų veiklos, įvykdytos einant tas pareigas. Šalių sutuoktiniai ir giminaičiai gali būti priversti duoti parodymus civiliniame procese.

Liudytojai, kurie paprastai gali būti įpareigoti duoti parodymus, vis tiek turi teisę apžiūrai nepateikti tam tikrų dokumentų ir neatsakyti į tam tikrus klausimus, kuriems taikomos privilegijos. Pagrindinės privilegijos yra su teisininko profesija susijusios privilegijos (kurios taikomos bendravimui teikiant arba gaunant teisinės konsultacijas arba gaunant įrodymus bylinėjimosi tikslais), teisių neribojimo privilegija (taikoma šalių tarpusavio bendravimui, kuriuo šalis iš tikrųjų siekia rasti kompromisą dėl ginčo, pvz., pasiūlymai taikiai išspręsti ginčą), ir privilegija, susijusi su teise neduoti parodymų prieš save (tai reiškia, kad negalima reikalausti, jog liudytojas duotų parodymus, jeigu kyla tikras pavojus, kad dėl to liudytojui arba liudytojo sutuoktiniui (-ei) Jungtinėje Karalystėje būtų pateikti baudžiamieji kaltinimai arba skirta bauda). Privilegija gali būti panaikinta.

Įrodymų taip pat galima nepateikti remiantis viešojo intereso išimtimis, jeigu jų pateikimas prieštarautų viešajam interesui. Įrodymai, kuriems gali būti taikoma minėta išimtis, apima įrodymus, susijusius su nacionaliniu saugumu, diplomatiniais santykiais, centrinės valdžios darbu, vaikų gerove, nusikaltimų tyrimu ir informatorių apsauga. Be to, žurnalistai neprivalo atskleisti savo šaltinių, nebent juos atskleisti reikia vadovaujantis teisingumo arba nacionalinio saugumo interesais arba siekiant užkirsti kelią networkai arba nusikaltimui.

Bankų pareigūnai negali būti verčiami pateikti banko knygas arba pateikti įrodymų apie jų turinį, išskyrus atvejus, kai yra konkrečių priežasčių, kuriomis remdamasis teismas gali įpareigoti banką tai padaryti, tačiau teismas gali priimti nutartį, kuria asmeniui leidžia susipažinti su įrašais banko sąskaitoje arba daryti tokių įrašų kopijas.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojas, kuris, po to, kai jam įteikiamas šaukimas, neatvyksta į teismą arba atsisako duoti parodymus, gali būti apkaltintas teismo negerbimu ir įkalintas (Aukštajame teisme) arba gali būti įpareigotas sumokėti baudą (grafystės teisme).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Visi suaugusieji gali duoti parodymus civilinėje byloje, išskyrus atvejus, kai jie negali suprasti priesaikos, kurią liudytojai privalo duoti, pobūdžio arba negali duoti racionalių parodymų, pvz., dėl psichikos ligos. Jeigu vaikas liudytojas nesupranta priesaikos pobūdžio, jo parodymai vis tiek gali būti priimami, tačiau tik jeigu teismas įsitikina, kad vaikas supranta pareigą sakyti tiesą ir „yra pakankamai supratingas, kad jį būtų galima pagrįstai išklaudyti“.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teismo ir šalių vaidmuo

Paprastai liudytojai duoda esminius parodymus teismo posėdyje, atsakydami į jį iškvietusios šalies advokato tiesioginius klausimus. Tačiau liudytojo pareiškimas dabar bus laikomas liudytojo pagrindiniais parodymais, išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia kitaip. Paskui priešingos šalies advokatas gali atlikti liudytojo kryžminę apklausą ir užduoti liudytojui papildomus klausimus. Taip pat galima atlikti ekspertų liudytojų, kurie teismo posėdyje duoda žodinius parodymus, kryžminę apklausą, tačiau šalis negali atlikti teismo paskirto vertintojo kryžminės apklausos. Teisėjas gali užduoti klausimus liudytojams, paprastai tam, kad patikslintų jų atsakymus, kuriuos jie pateikė atsakydami į advokato užduotus klausimus.

Įrodymai naudojant vaizdo ryšį

Įrodymus naudojant vaizdo ryšį galima pateikti tik teismui leidus. Nagrinėdamas, ar priimti nutartį, leidžiančią pateikti tokius įrodymus, teismas atsižvelgia į tai, ar patogiu naudotis vaizdo konferencija (ypač jeigu liudytojas prastai jaučiasi arba yra užsienyje), išlaidas arba sutaupytas lėšas, susijusias su vaizdo ryšio naudojimu, ir pasekmes bylos sąžiningumui (įskaitant tai, kad teismas liudytoją kontroliuoti ir vertinti gali ribotai).

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Jeigu paštu arba per telekomunikacijų sistemas (tai apima telefoninius skambučius, faksą ir e. laiškus) siunčiami pranešimai neteisėtai perimami, šių pranešimų turinį įrodymai negali būti pateikti teismo procese. Priešingu atveju įrodymai paprastai yra priimtini, net jeigu jie buvo gauti netinkamai. Tačiau teismas turi įgaliojimus atmesti įrodymus, kurie kitu atveju būtų priimtini. Priimdamas sprendimą dėl tolesnių veiksmų, teismas įrodymų svarbą įvertina atsižvelgdamas į netinkamo elgesio rimtumą. Jeigu, atsižvelgiant į aplinkybes, įrodymų priėmimas yra pateisinamas, teismas gali nubausti šalį, kuri veikė netinkamai, pvz., įpareigodamas ją sumokėti išlaidas.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Pareiškimai byloje (t. y. oficialūs dokumentai, kuriuose išdėstomi kiekvienos šalies argumentai) gali būti naudojami kaip įrodymai parengiamuosiuose teismo posėdžiuose, bet nebus laikomi įrodymais teismo posėdyje.

Bylos šalių duoti parodymai pripažįstami leistiniais įrodymais taip pat, kaip ir ne bylos šalių pareiškimai.

Susijusios nuorodos:

[Teisingumo ministerija](#)

[Civilinio proceso taisyklės](#)

Paskutinis naujinimas: 08/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.